

Σημείωμα του εκδότη

Το τεκμήριο αθωότητας στην αρένα της πολιτικής

«Εις όλας τας εγκληματικές διαδικασίας ... έκαστος, προ της καταδίκης του, δεν λογίζεται ένοχος».

Με αυτόν τον πανηγυρικό τρόπο η Γ' Εθνική των Ελλήνων Συνέλευσις της Τροιζήνος (1827) διασάλπισε το τεκμήριο αθωότητας στο Πολιτικόν Σύνταγμα της Ελλάδος, εμπνεόμενη από το άρθρο 11 της Γαλλικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη του 1789.

Το θεμελιώδες δικαίωμα του κατηγορουμένου, να μη στιγματίζεται προκαταβολικώς ως ένοχος για την πράξη που του αποδίδεται, καθιερώνεται στα άρθρα 6 παρ. 2 ΕΣΔΑ, 48 παρ. 2 ΧΘΔΕΕ, 14 παρ. 2 ΔΣΑΠΔ και αποτελεί συστατικό του φιλελεύθερου κράτους δικαίου.

Εν τούτοις, ο παρ' ημίν δημόσιος βίος χαρακτηρίζεται από την σωρευτική παραβίασή του, ιδίως στις υποθέσεις που ρίπτονται στην αρένα της πολιτικής. Τα παραδείγματα είναι πολλά (και θλιβερά):

Στην υπόθεση της ΔΕΚΑ ΑΕ κορυφαίος πολιτικός δήλωνε (2003) ότι «δεν θα τη γλιτώσει» ο κατηγορούμενος πρόεδρος της εταιρείας, ενώ στην εκκρεμή τότε υπόθεση του Παντείου Πανεπιστημίου υπουργός χαρακτήρισε (2007) κατηγορουμένους ως «απατεώνες της Παντείου». Πιο πρόσφατα, στην γνωστή ως υπόθεση Novartis εν ενεργεία υπουργός έσπευσε να την χαρακτηρίσει ως το «μεγαλύτερο σκάνδαλο από συστάσεως του ελληνικού κράτους», ενώ έτερος, γνωστός για την πληθωρική παρουσία του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, χαρακτήρισε «απατεώνα» κατηγορούμενο στην λεγόμενη υπόθεση Energa. Ο ίδιος μάλιστα ο Πρωθυπουργός βιάστηκε να πανηγυρίσει ενώπιον της Βουλής για

την σύλληψη ενεχυροδανειστή τον οποίον ονόμασε «εγκέφαλο εγκληματικής οργάνωσης» που είχε «ξεζουμίσει δεκάδες χιλιάδες συμπολίτες μας».

Πριν από λίγες ημέρες ψηφίστηκε ο Ν. 4596/2019, με τον οποίον ενσωματώθηκε στην ημεδαπή έννομη τάξη η Οδηγία της ΕΕ 2016/343 για το τεκμήριο αθωότητας. Ο νέος νόμος περιέχει σειρά θετικών ρυθμίσεων, που ελπίζεται ότι θα συμβάλουν στην δημιουργία μιας γενικότερης κουλτούρας σεβασμού του θεμελιώδους αυτού δικαιώματος. Ως μέτρο επανόρθωσης των προσβολών του τεκμηρίου αθωότητας από δημόσιους αξιωματούχους εν τούτοις, ο νόμος (άρθρο 7) προβλέπει απλώς το δικαίωμα αποζημίωσης του υπόπτου ή κατηγορουμένου με τις διατάξεις περί αστικής ευθύνης του κράτους. Σημειωτέον ότι σε προγενέστερο νομοσχέδιο θεσπιζόταν –ορθώς– ως αποκαταστατικό μέτρο η αφαίρεση μέρους της ποινής σε περίπτωση καταδίκης.

Η νέα ρύθμιση είναι προφανώς ανεπαρκής για να αποκαταστήσει την βλάβη από την προσβολή του τεκμηρίου αθωότητας αλλά και να αποτρέψει τους επίδοξους κακοποιητές του από την συνέχιση της βάρβαρης συμπεριφοράς τους. Αυτοί μεν θα συνεχίσουν ανενόχλητοι το «έργο» τους, ενώ τα χρήματα των αποζημιώσεων θα πληρώνουν οι (αθώοι!) πολίτες

Ηλίας Γ. Αναγνωστόπουλος

Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων

Σε αυτό το τεύχος

2 Νομικά Ζητήματα

- Κρίσιμες μεταβολές που επήλθαν στο νομοθετικό πλαίσιο της πρόληψης και καταστολής της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες με τον ν. 4557/2018 - Π. Μαυραγάνη
- Σκέψεις στις δικονομικές διατάξεις των χρηματιστηριακών αδικημάτων (ν. 4443/2016) - Β. Πετρόπουλος
- Η παράσταση Πολιτικής Αγωγής του εργαζομένου προς υποστήριξη της κατηγορίας επί της μη εμπρόθεσμης καταβολής των δεδουλευμένων - Μ. Νταγγίνης

7 Νομολογία

- Η ανάλυση DNA και η δικονομική διαχείρισή της κατά την ποινική απόδειξη. «Διάλογος» αντιλήψεων περί ηθικής απόδειξης. (Σχόλιο στις

αποφάσεις 2609/2017 ΤριμΕφΚακΑθ και 1898/2018 ΠεντΕφΑθ) - Ν. Δαμασκόπουλος

- Σχόλιο στην υπ' αριθμ. 269/2017 απόφαση του Πενταμελούς Εφετείου Θράκης - Σ. Μέτος
- Ο εξωλογιστικός (πλέον έμμεσος) προσδιορισμός της φορολογητέας ύλης στην ποινική δίκη – η αμφιταλάντευση της νομολογίας (με αφορμή την απόφαση 1992/2017 ΑΠ Ζ' Ποινικό Τμήμα) - Δ. Δαή

11 Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης

- Η πρόσφατη νομολογία των Γερμανικών Δικαστηρίων επί Ευρωπαϊκών Ενταλμάτων Σύλληψης εκδοθέντων από τις Ελληνικές Αρχές - Κριτικές παρατηρήσεις. - Α. Γεωργόπουλος

13 Ανακοινώσεις ΕΕΠ

- Όγδοο Συνέδριο ΕΕΠ 15-16 Μαρτίου 2019

Κρίσιμες μεταβολές που επήλθαν στο νομοθετικό πλαίσιο της πρόληψης και καταστολής της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες με τον ν. 4557/2018

Παναγιώτα Γ. Μαυραγάνη

Δικηγόρος Αθηνών, Μ.Δ.Ε. Ποινικού Τομέα
Πανεπιστημίου Θράκης

Με τον υπ' αριθμ. 4557/2018 νόμο, με τίτλο «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2015/849/ΕΕ) και άλλες» αντικαθίστανται οι διατάξεις για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες του προϊσχύσαντος υπ' αριθμ. 3691/2008 νόμου και ενσωματώνεται η Οδηγία 2015/849/ΕΕ στην ελληνική έννομη τάξη. Οι ουσιωδέστερες μεταβολές που επήλθαν με τον νέο νόμο είναι οι εξής:

Οι ορισμοί βασικών εννοιών που χρησιμοποιούνται στις διατάξεις του νόμου και περιέχονται στο άρθρο 3 αυτού, υφίστανται μεταβολές σε σχέση με το προϋφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο. Κάποιες από τις έννοιες αυτές απαλείφονται ενώ άλλες τροποποιούνται. Στην έννοια του προσώπου προστίθεται η νομική οντότητα, ώστε στο πεδίο εφαρμογής του νόμου να εμπíπτουν και μη νομικά πρόσωπα. Οι δε ορισμοί για «τα πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα», «τα μέλη της οικογένειας» και «τους στενούς συνεργάτες» αποτυπώνονται στα στοιχεία 9, 10 και 11, με τη σαφή επισήμανση εκ μέρους του νομοθέτη, ότι οι διατάξεις του νόμου είναι αμιγώς προληπτικού χαρακτήρα και σε καμία περίπτωση δε θα πρέπει να αποτελέσουν στίγμα για τα πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα ή αφορμή για άρνηση σύναψης επιχειρηματικής σχέσης με αυτά.

Ως πραγματικός δικαιούχος νομικής οντότητας ορίζεται το φυσικό πρόσωπο που την κατέχει ή ασκεί έλεγχο επ' αυτής. Όμως, μόνη η διαπίστωση ιδιοκτησιακού δικαιώματος ή συμμετοχής στο κεφάλαιο δεν αρκεί για τον εντοπισμό του πραγματικού δικαιούχου, καθώς ενδέχεται να ασκείται έλεγχος επί της νομικής οντότητας με άλλα μέσα. Εν πάση περιπτώσει, εφόσον καταστεί αδύνατο να ταυτοποιηθούν οι πραγματικοί δικαιούχοι της νομικής οντότητας και δεν υφίστανται υποψίες, νοούνται ως τέτοιοι τα ανώτερα διοικητικά στελέχη αυτής.

Στο άρθρο 4 καταγράφονται τα βασικά αδικήματα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα. Η βασικότερη μεταβολή που επήλθε είναι η προσθήκη στον ως άνω κατάλογο των αδικημάτων εμπορίας επιρροής-μεσάζοντες, δωροληψίας και δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα, που αποσκοπεί στη μέγιστη δυνατή κάλυψη από εγκλήματα «διαφθοράς».

Τα υπόχρεα πρόσωπα οφείλουν να εφαρμόσουν μέτρα δέουσας επιμέλειας όχι μόνο στις περιπτώσεις που ορίζονταν στο προϊσχύσαν άρθρο 12 του ν. 3691/2008, αλλά και σε

αυτές που προστίθενται με το άρθρο 12 του νέου νόμου. Οι προσθήκες που έγιναν αφορούν στις εξής περιπτώσεις: α) μεταφορά χρηματικών ποσών, σύμφωνα με τον ορισμό του στοιχείου 9 του άρθρου 3 του Κανονισμού 2015/847 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, άνω των 1.000 ευρώ, β) περιστασιακές αγορές εμπορών με μετρητά ποσού 10.000 ευρώ τουλάχιστον, γ) συναλλαγές παρόχων υπηρεσιών τυχερών παιγνίων, ποσού 2.000 ευρώ τουλάχιστον κατά την κατάθεση του στοιχήματος ή την είσπραξη των κερδών και δ) συναλλαγές με ηλεκτρονικό χρήμα ή ειδικά προπληρωμένα μέσα με δυνατότητα επαναφόρτισης με μηνιαίο όριο πράξεων πληρωμής άνω των 250 ευρώ.

Από τα μέτρα δέουσας επιμέλειας που πρέπει να εφαρμόζουν τα υπόχρεα πρόσωπα, αξίζει να γίνει αναφορά στην υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων να λαμβάνουν κατά τη σύναψη της επιχειρηματικής σχέσης πρόσφατη πράξη διοικητικού προσδιορισμού φόρου εισοδήματος του πελάτη ώστε να επαληθεύουν τα εισοδήματά του, σύμφωνα με το άρθρο 13 παρ. 3. Εάν βέβαια προκύψει αυξημένος κίνδυνος, μπορεί να αιτηθεί το πιστωτικό ίδρυμα να προσκομιστεί εκ νέου πράξη διοικητικού προσδιορισμού φόρου εισοδήματος, βάσει του άρθρου 13, παρ. 7, χωρίς να αποτελεί εκ προοιμίου υποχρέωση του πιστωτικού ιδρύματος η επαλήθευση σε ετήσια βάση των εισοδημάτων του πελάτη, ως ίσχυε με την προϊσχύσασα διάταξη του ν. 3691/2008.

Με το άρθρο 15 καταργείται η άνευ άλλου τινός εφαρμογή μέτρων απλουστευμένης δέουσας επιμέλειας στις προκαθορισμένες περιπτώσεις που προέβλεπε το άρθρο 17 του ν. 3691/2008. Καθιερώνεται η εφαρμογή των μέτρων αυτών σε περιπτώσεις που διαπιστώνεται ότι πράγματι ο κίνδυνος νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες είναι χαμηλότερος, βάσει των τύπων αποδεικτικών στοιχείων για την ύπαρξη δυνητικά χαμηλότερου κινδύνου, που προβλέπονται στο Παράρτημα ΙΙ του νόμου.

Στο άρθρο 16 του νόμου επαναδιατυπώνονται οι περιπτώσεις στις οποίες απαιτείται να λαμβάνονται μέτρα αυξημένης

“ με τον νέο νόμο επιδιώκεται η διεύρυνση της ευθύνης των νομικών οντοτήτων που εμπλέκονται σε νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ”

δέουσας επιμέλειας. Εντούτοις, καταργείται η υποχρεωτική εφαρμογή μέτρων αυξημένης δέουσας επιμέλειας σε συναλλαγές που πραγματοποιούνται χωρίς τη φυσική παρουσία του πελάτη, σε αντίθεση με όσα ορίζονταν στο άρθρο 20 του καταργούμενου νόμου. Πλέον, η ανωνυμία της συναλλαγής και η έλλειψη φυσικής παρουσίας του πελάτη συνιστούν απλώς ενδείκτες

υψηλότερου κινδύνου, σύμφωνα με το Παράρτημα ΙΙ του νόμου. Περαιτέρω, θεωρείται παράγοντας δυνητικά υψηλότερου κινδύνου που θα πρέπει να αξιολογηθεί από τα υπόχρεα πρόσωπα η ύπαρξη πολύπλοκων και ασυνήθων συναλλαγών, ενώ σύμφωνα με το άρθρο 13 του ν. 3691/2008 εφαρμόζονταν μέτρα συνήθους δέουσας επιμέλειας. Το άρθρο 19

διευρύνει τα όρια της δυνατότητας των υπόχρεων προσώπων να βασίζονται σε τρίτα μέρη κατά την εφαρμογή των μέτρων δέουσας επιμέλειας, συμπεριλαμβάνοντας σε αυτά και τη συλλογή πληροφοριών για το αντικείμενο και το σκοπό της επιχειρηματικής σχέσης. Αυξάνονται επίσης τα πρόσωπα που μπορούν να παίξουν το ρόλο αυτό.

Υποχρέωση των νομικών προσώπων και άλλων νομικών οντοτήτων που έχουν την καταστατική τους έδρα στην Ελλάδα, να συλλέγουν και τηρούν πληροφορίες αναφορικά με το πρόσωπο του πραγματικού δικαιούχου τους και να παρέχουν σχετική πληροφόρηση στις αρμόδιες αρχές, στην Αρχή και στα

“ιδιαιτέρως σημαντική κρίνεται η καθιέρωση ειδικού και κεντρικού μητρώου για την καταγραφή των πραγματικών δικαιούχων των νομικών οντοτήτων”

υπόχρεα πρόσωπα προβλέπεται στο άρθρο 20 του νόμου. Τα στοιχεία των πραγματικών δικαιούχων καταχωρίζονται στο ειδικό μητρώο και εν συνεχεία στο κεντρικό μητρώο το οποίο είναι ηλεκτρονικά συνδεδεμένο με τον αριθμό φορολογικού μητρώου της κάθε νομικής οντότητας και επιτυγχάνεται μέσω κωδικών η πρόσβαση των νομικών οντοτήτων σε αυτό. Αντίστοιχα ισχύουν και για τις περιπτώσεις

καταπιστευμάτων. Με την καταχώριση των στοιχείων των πραγματικών δικαιούχων διευκολύνεται σε μεγάλο βαθμό ο εντοπισμός των υπαίτιων για νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και αποφεύγεται η χρήση της εκάστοτε νομικής οντότητας ως προπέτασμα για απόκρυψη παράνομων ενεργειών.

Ανεξάρτητα όμως από την ευθύνη των φυσικών προσώπων για ποινικά κολάσιμες πράξεις, με το νέο νόμο επιδιώκεται η διεύρυνση της ευθύνης των νομικών οντοτήτων που εμπλέκονται σε νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και η επιβολή αυστηρότερων διοικητικών κυρώσεων σε αυτές. Αναλυτικότερα, το άρθρο 45 καθιερώνει ευθύνη τόσο των νομικών προσώπων όσο και των νομικών οντοτήτων που δε συνιστούν νομικά πρόσωπα. Η ευθύνη των νομικών οντοτήτων δεν περιορίζεται στη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες αλλά επεκτείνεται εφεξής σε όλα τα βασικά αδικήματα.

Επιπλέον, η ευθύνη της νομικής οντότητας δε γεννάται μόνο σε περιπτώσεις που επιδιώκεται άμεσο όφελος αυτής αλλά και στις περιπτώσεις που το βασικό αδίκημα ή η πράξη νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες τελείωσαν για λογαριασμό της. Επομένως, καλύπτονται και περιπτώσεις που αφορούν έμμεσο όφελος της νομικής οντότητας. Δεν απαιτείται δε να συντρέχουν σωρευτικά από πλευράς φυσικού αυτουργού, ηθικού αυτουργού ή συνεργού, η ιδιότητα του διευθυντικού στελέχους και η εξουσία εκπροσώπησης, αρκούντος του νόμου στην πλήρωση μίας εκ των δύο προϋποθέσεων. Τέλος, η νομική οντότητα δεν απαλλάσσεται της ευθύνης της ούτε όταν ελλείψει εποπτείας των προσώπων που φέρουν τις ως άνω ιδιότητες, ο εντολοδόχος διαπράττει τις αξιόποινες πράξεις που προαναφέρθηκαν,

πολλά δε μάλλον όταν το ενδιάμεσο πρόσωπο ενεργεί παράνομα κατ' εντολή των προσώπων αυτών. Ας αναφερθεί ότι οι επαπειλούμενες κυρώσεις σε βάρος νομικών οντοτήτων που διαπιστώνεται η ευθύνη τους, είναι διπλάσιες σε σχέση με αυτές που προβλέπονταν στο ν. 3691/2008.

Επισκοπώντας συνολικά τις διατάξεις του νέου νόμου, είναι προφανής η προσπάθεια του νομοθέτη να θέσει τις βάσεις για αποτελεσματικότερους τρόπους αποκάλυψης πράξεων νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και απόδοσης ευθύνης στους πραγματικούς υπαίτιους. Προς αυτήν την κατεύθυνση, ιδιαίτερως σημαντική κρίνεται η καθιέρωση ειδικού και κεντρικού μητρώου για την καταγραφή των πραγματικών δικαιούχων των νομικών οντοτήτων.

Σκέψεις στις δικονομικές διατάξεις των χρηματιστηριακών αδικημάτων (Ν. 4443/2016)

Βασίλειος Κ. Πετρόπουλος
Δικηγόρος, Δ.Ν.

Με το μέρος Β' του ν. 4443/2016 ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη η οδηγία 2014/57/ΕΕ «περί ποινικών κυρώσεων για την κατάχρηση αγοράς» (Market Abuse Directive – εφεξής «MAD»). Παράλληλα παρεσχέθη το κανονιστικό θεμέλιο επιβολής των διοικητικών κυρώσεων που περιγράφονται στον Κανονισμό 596/2014/ΕΕ (Market Abuse Regulation – εφεξής «MAR»).

Α) Η παράλληλη διαδικασία σε ποινικό και διοικητικό επίπεδο

Όπως και στον προηγούμενο ν. 3340/2005, οι αξιόποινες πράξεις κατάχρησης της κεφαλαιαγοράς του ν. 4443/2016 (ά. 28-31) συνιστούν κατά βάση και διοικητικές παραβάσεις (ά. 37, με ευθεία παραπομπή στον «MAR»). Το ελληνικό

“οι αξιόποινες πράξεις κατάχρησης της κεφαλαιαγοράς του ν. 4443/2016 (ά. 28- 31) συνιστούν κατά βάση και διοικητικές παραβάσεις”

σύστημα δυαδικών κυρώσεων έχει ορθώς επικριθεί στη θεωρία (βλ. Τσόλκα, Ποιν Χρ 2015, 625 επ, και Η. Αναγνωστόπουλο ΠοινΧρ 2015, 623 επ). Σημειωτέον ότι η εκ νέου υιοθέτησή του δεν απετέλεσε ενωσιακή υποχρέωση (βλ. ά. 30 του «MAR» και σκέψη 23 του προοιμίου της «MAD») αλλά επιλογή του Έλληνα νομοθέτη, παρά την αντί-

θετη νομολογία του ΕΔΔΑ (Zolotukhin v. Russia 14939/03, Grande Stevens v. Italy 18640/2010 σκέψη 219 επ. και ήδη Καπετανίος κ.λπ. κατά Ελλάδος, 3453/12, 42941/12 και 9028/13, Σισμανίδης, Σιταρίδης κατά Ελλάδος 66602/09 και 71879/12).

Εξάλλου και στην Α.Β. v. Norway (24130/11 και 29758/11, σκέψη 130 επ.), στην οποία το ΕΔΔΑ έκρινε ότι το σύστημα

δυσδικών κυρώσεων μπορεί να γίνει ανεκτό, εκκίνησε από την προϋπόθεση ότι οι δυο διαδικασίες βρίσκονται σε τέτοια λειτουργική και ουσιαστική συνάφεια, ώστε να γίνονται αντιληπτές ως μία. Αντιστοίχως και η πρόσφατη νομολογία του ΔΕΕ, και μάλιστα σε πράξεις κατάχρησης κεφαλαιαγοράς, (αποφάσεις C-596/16 και C-597/16, *Di Puma και Consob*, σκέψεις 43, 44, C-537/16 *Garlsson Real Estate*, σκέψη 59, C-524/15 *Mensi* σκέψη 63) επιτρέπει την δυαδική κύρωση ως περιορισμό του ά. 50 ΧΘΔ μόνον υπό προϋποθέσεις, και με αναφορά στην αρχή της αναλογικότητας. Έτσι επί απαλλακτικής κρίσης ποινικού δικαστηρίου δεν νοείται διοικητική κύρωση (C-596/16

και C-597/16, *Di Puma και Consob*). Αντιθέτως στον ν. 4443/2016 η ποινική διαδικασία προβλέπεται ως πλήρως και απολύτως ανεξάρτητη από την διοικητική. Κατά συνέπεια δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις που το ΕΔΔΑ θέτει, προκειμένου το σύστημα δυαδικών κυρώσεων να γίνει ανεκτό (βλ. και Α.Β. ν. *Norway* σκέψη 116).

Συμπληρωματικά στα ανωτέρω, κατά την πρόσφατη (15.02.2019) ημερίδα της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου στην Θεσσαλονίκη («η επιρροή της νομολογίας του ΕΔΔΑ στην εθνική νομολογία») αναδείχθηκε από την Τσόλκα και μια παράδοση τάση των διοικητικών δικαστηρίων να ερμηνεύουν την αρχή *ne bis in idem* και επί ποινικών υποθέσεων. Έτσι με την ΣτΕ 1102/2018 κρίθηκε (σε αντίθεση με τις *Di Puma και Consob*) ότι σε περίπτωση δυαδικής κύρωσης το αμετάκλητο Βούλευμα παύσης της ποινικής δίωξης λόγω παραγραφής δεν περατώνει και την αντίστοιχη διοικητική διαδικασία, μεταξύ άλλων, διότι:

- α) δεν πρόκειται για «αθώωση» η οποία να βασίζεται σε ουσιαστική εκτίμηση για διάπραξη ή μη του αδικήματος
- β) η νομολογία του ΔΕΕ που θα παρείχε έρεισμα για το αντίθετο (*Gasparini* C-467/04, σκέψη 27, 28), θεωρείται από το ΣτΕ «παρωχημένη» εν όψει του ισχύοντος πλέον ά. 50 Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ΧΘΔ) και των αποφάσεων *Sprasic* C-129/14 PPU και *Kossowski* C-486/14 του ΔΕΕ.

Η απόφαση ΣτΕ 1102/2018, η οποία έχει πρακτικό ενδιαφέρον και σε διοικητικές κυρώσεις του ν. 4443/2016, εν όψει της μακρόχρονης διάρκειας διεκπεραίωσης αυτών από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς είναι πολλαπλώς άστοχη, μεταξύ άλλων επειδή:

- Αγνοεί την παραγραφή ως θεσμό του ουσιαστικού ποινικού δικαίου, όπως την γνωρίζει η θεωρία αλλά και η νομολογία εφαρμόζοντας το ά. 2 ΠΚ (ΣυστΕρμΠΚ Εισ. Παρ. στα ά 111-116 Κωστάρας πλαγιάρ. 11 με παραπ. στην νομολογία του ΑΠ)
- Δεν λαμβάνει υπόψιν ότι το ά. 50 ΧΘΔ παρέχει ευρύτερη προστασία από το ά. 54 ΣΕΣΣ.

- Είναι αντίθετη στην αρχή της αναλογικότητας, στην οποία βασίζονται οι ανωτέρω αναφερθείσες αποφάσεις του ΔΕΕ και του ΕΔΔΑ, στις οποίες η ίδια παραπέμπει, διότι δεν νοείται χρόνος παραγραφής διοικητικής παράβασης μακρότερος εκείνου της αντίστοιχης αξιόποινης πράξης.
- Χαρακτηρίζει εσφαλμένα ως «παρωχημένη» την *Gasparini* παραπέμποντας σε αποφάσεις του ΔΕΕ, οι οποίες ωστόσο δεν αναφέρονται στον θεσμό της παραγραφής (*Kossowski* η οποία αφορά σε εισαγγελική παύση της ποινικής δίωξης λόγω αδυναμίας εξέτασης του κατηγορουμένου, και *Sprasic*, η οποία αφορά στην έννοια της εκτέλεσης της ποινής στο ά. 54 ΣΕΣΣ σε περιπτώσεις σωρευτικής, στερητικής της ελευθερίας και χρηματικής ποινής).

Β) Ο ρόλος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς στην ποινική διαδικασία

Σύμφωνα με το ά. 36 του ν. 4443/16 κατά την διοικητική διαδικασία η Επιτροπή συγκεντρώνει αποδεικτικό υλικό, το οποίο αποτελεί και τη βάση της ποινικής δίκης. Στην ποινική διαδικασία ωστόσο η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κατά το ά. 33 παρ. 3 του ν. 4443/2016 έχει το δικαίωμα «σε κάθε περίπτωση, να παρίσταται ως πολιτικώς ενάγουσα για την υποστήριξη της κατηγορίας». Συνδυαστικά οι ανωτέρω προβλέψεις αντιτίθενται σε βασικές αρχές της ποινικής δίκης:

α) Στην αρχή *nemo tenetur*: Ο εξεταζόμενος ως μάρτυρας ενώπιον της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς είναι υποχρεωμένος να παράσχει όσα στοιχεία του ζητηθούν. Μάλιστα σε αντίθετη περίπτωση τιμωρείται τόσο με διοικητικό πρόστιμο (παρ. 4 του ά. 37 του ν. 4443/16) όσο και με το ά. 169 ΠΚ (παρ. 13 του ά. 36 του ν. 4443/16) και ενδεχομένως και με το ά. 224 παρ. 2 ΠΚ (παρ. 2 περ. θθ του ά. 36 του ν. 4443/16). Οι ανωτέρω διατάξεις αντίκεινται στην αρχή της μη αυτοενοχοποίησης. Μια κατά γράμμα εφαρμογή τους παραβιάζει την ΕΣΔΑ (*Τσόλκα*, Η αρχή *nemo tenetur* στην ποινική δίκη, σελ. 91 επ.), ώστε η μέσω αυτών παραγωγή και χρήση αποδεικτικού υλικού πέραν της διοικητικής και στην ποινική διαδικασία, να προκαλεί απόλυτη ακυρότητα, η οποία μετενεργεί σε όλα τα στάδια της ποινικής δίκης (ά. 171 παρ. 1 δ ΚΠΔ, με αναφορά και στην αιτιολογική έκθεση του ν. 3904/10. Βλ. και *Σεβαστίδη* ΕρμΚΠΔ ά. 171 πλαγιάρ. 65). Τα ανωτέρω δεν αίρονται εκ της πρόβλεψης της παρ. 2 περ. ιι του ά. 36 του ν. 4443/16, διότι κατά την διοικητική διαδικασία η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς δεν εξετάζει τον «ύποπτο» με τις εγγυήσεις του ά. 273 ΚΠΔ.

β) Στην αρχή της ισότητας των όπλων: Πρόκειται για έκφανση της αρχής της δίκαιης δίκης του ά. 6 ΕΣΔΑ νομολογικά διαπλασμένη από το ΕΔΔΑ, κατά την οποία κάθε μέρος δικαιούται να παρουσιάζει την θέση του στην ποινική διαδικασία υπό συνθήκες που διασφαλίζουν ότι δεν βρίσκεται σε μειονεκτική θέση σε σχέση με το άλλο μέρος. Κατά την νομολογία του ΕΔΔΑ αυτό κρίνεται με βάση την γενικότερη εικόνα της διαδικασίας (*Bulut v. Austria* 17358/90,

“ με την ΣτΕ 1102/2018 κρίθηκε (σε αντίθεση με τις Di Puma και Consob) ότι σε περίπτωση δυαδικής κύρωσης το αμετάκλητο Βούλευμα παύσης της ποινικής δίωξης λόγω παραγραφής δεν περατώνει και την αντίστοιχη διοικητική διαδικασία ”

σκέψη 47, *Foucher v. France* 22209/93, σκέψη 34, *Bobek v. Poland* 68761/01 σκέψη 58). Εν προκειμένω, με αναφορά ακριβώς στην γενική εικόνα, δεν μπορεί να υφίσταται ισότητα όπλων μεταξύ κατηγορουμένου και πολιτικής αγωγής, όταν η ποινική διαδικασία έχει εξ ολοκλήρου δημιουργηθεί από την πολιτικώς ενάγουσα Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η οποία:

- αα) Αποφασίζει de facto ποιος είναι «ύποπτος» και τον ανακρίνει (παρ. 2 περ. II του ά. 36 του ν. 4443/16).
- ββ) Προσδιορίζει το αντικείμενο της δίκης (βλ. και 1/2017 ΓνωμΕισΑΠ Παπαγεωργίου, προσπελάσιμη στην ιστοσελίδα www.eisap.gr, όπου και ο προσδιορισμός αυτός αξιώνεται από την Εισαγγελία) προσδιορίζοντας τελικώς, εν όψει των περιγραφόμενων χρηματικών ορίων,

και την αντικειμενική υπόσταση των εγκληματικών πράξεων των ά. 28 – 31 του ν. 4443/16.

- γγ) Συγκεντρώνει και ακολούθως εισφέρει όλο το αποδεικτικό υλικό στην ποινική διαδικασία (κατά το ά. 36 του ν. 4443/16), και μάλιστα αντίθετα προς την αρχή *nemo tenetur*.

Αξιοσημείωτη προς τούτο είναι η Απόφαση 89-260 της 28ης Ιουλίου 1989 του Γαλλικού Συνταγματικού Δικαστηρίου (προσπελάσιμη υπό <https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1989/89260DC.htm>), στην οποία (σκέψεις 43 επ.) κρίθηκε ότι μια υπό τα ανωτέρω χαρακτηριστικά παράσταση πολιτικής αγωγής της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς στην ποινική δίκη αντίκειται στην αρχή της ισότητας των όπλων.

Η παράσταση Πολιτικής Αγωγής του εργαζομένου προς υποστήριξη της κατηγορίας επί της μη εμπρόθεσμης καταβολής των δεδουλευμένων

Μιχαήλ Νταγγίνης

Ασκ. Δικηγόρος, ΠΜΣ Ποινικού Δικαίου και Ποινικής Δικονομίας ΕΚΠΑ

Η παράσταση πολιτικής αγωγής του εργαζομένου σε δίκης μη εμπρόθεσμης καταβολής δεδουλευμένων αποτελεί ζήτημα το οποίο έχει για καιρό διχάσει θεωρία και νομολογία. Εν τέλει, στο άρθρο μόνο παρ. I του Α.Ν. 690/1945, προστέθηκε νέα διάταξη με το αρ. 23 παρ. I Ν. 4578/2018, η οποία δίδει το δικαίωμα παράστασης πολιτικής αγωγής στον εργαζόμενο για την υποστήριξη της κατηγορίας, ανεξάρτητα από το αν έχει υποστεί περιουσιακή ζημία ή ηθική βλάβη. Δικαιολογητική βάση της ευνοϊκής για τον εργαζόμενο νομοθετικής αυτής παρέμβασης, αποτελεί, όπως προκύπτει από την οικεία Αιτιολογική Έκθεση, η πάγια απόρριψη της σχετικής πολιτικής αγωγής από τη νομολογία, για τους λόγους που θα δούμε κατωτέρω. Τα ερωτήματα που ανακύπτουν συνεπώς είναι δύο: **A)** ποια η εξέλιξη της ελληνικής νομολογίας πάνω στο εξεταζόμενο ζήτημα και πώς αξιολογείται; **B)** πώς αξιολογείται η επιλογή του νομοθέτη να επιτρέψει κατ' εξαίρεση την πολιτική αγωγή μόνο προς υποστήριξη της κατηγορίας, παρακάμπτοντας τα παραδοσιακά κριτήρια ενεργητικής νομιμοποίησης;

A. Η παράσταση πολιτικής αγωγής του εργαζομένου σε υποθέσεις μη καταβολής δεδουλευμένων δεν παρουσίαζε αρχικά έριδες, καθόσον η ποινική νομολογία έκανε δεκτή την παράστασή του, χωρίς να καταπιάνεται ειδικώς με το ζήτημα. Έτσι, σε μία σειρά παλαιότερων αποφάσεων συναντάμε κανονικά τον εργαζόμενο ως πολιτικώς ενάγοντα (ΑΠ 793/1989, ΑΠ 1081/2000, ΑΠ 1618/2005, ΤριμΠλημΞανθ 1278/2008,

ΜονΠλημΘεσ 5119/2007, ΜονΠλημΒολ 4307/2007, ΤριμΠλημΑθ 39071/2009, ΤριμΠλημΑθ 85195/2009).

Η νεότερη ωστόσο νομολογία, η οποία, προϊόντος του χρόνου, κατέστη παγία, θεώρησε μη νόμιμη τη σχετική παράσταση (ΑΠ 1035/2017, ΑΠ 1707/2010, ΑΠ 106/2010, ΑΠ 950/2010, ΑΠ 1842/2008, ΜονΠλημΒερ 1415/2012, ΜονΠλημΘεσ 42299/2003), βασισμένη συνοπτικά στις ακόλουθες σκέψεις: το αδίκημα του ΑΝ 690/1945 τιμωρεί τη μη εμπρόθεσμη καταβολή αποδοχών, όπερ σημαίνει ότι δεν τιμωρείται η οριστική απώλεια των αποδοχών του εργαζομένου ώστε να νοείται ισόποση ζημία του. Άλλωστε, η μη εκπλήρωση της σχετικής υποχρέωσης του εργοδότη και η παρακράτηση από αυτόν του μισθού, τον οποίον ενοικιώς οφείλει, δεν συνιστά αδικοπράξια, προϋπόθεση της οποίας είναι και η επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης για την ηθική βλάβη. Τα ανωτέρω ευθυγραμμίζονται με τις παραδοχές της πολιτικής νομολογίας, κατά την οποία η μη καταβολή του οφειλομένου μισθού δεν συνιστά αδικοπράξια αλλά παράβαση συμβατικών υποχρεώσεων του εργοδότη, που ρυθμίζεται από τις διατάξεις των αρ. 648 επ. ΑΚ και της ειδικής εργατικής νομοθεσίας (ΑΠ 574/2007, ΑΠ 1436/2002, ΑΠ 259/1981, ΜονΕφΘεσ 2836/2017, ΜονΕφΠειρ 25/2015, ΜονΠρωτΘεσ 15198/2010).

Πράγματι, κατά το αρ. 63 ΚΠΔ «εισιτήριο εισόδου» του πολιτικώς ενάγοντος στην ποινική δίκη αποτελεί η νομιμοποίησή του κατά τις περί αδικοπράξιας διατάξεις (αρ. 914 επ. ΑΚ). Κατόπιν, εξετάζεται η ποινική όψη της πολιτικής αγωγής, βάσει της οποίας δικαίωμα παράστασης έχει μόνον ο αμέσως ζημιωθείς από το έγκλημα, ήτοι αυτός του οποίου τα προσβληθέντα συμφέροντα περιλαμβάνονται στον προστατευτικό σκοπό της οικείας ποινικής διάταξης. Όσον αφορά το ποινικό κριτήριο, η αναγωγή της μη εμπρόθεσμης καταβολής των δεδουλευμένων σε έγκλημα, προφανώς αποσκοπεί στο να προστατεύσει τα συμφέροντα του εργαζομένου. Άλλωστε την παραδοχή αυτή κάνει αυθεντικά ο ίδιος ο νομοθέτης, χαρακτηρίζοντας τους εργαζομένους ως τους «ουσιαστικά αδικηθέντες από

“η υπό κρίση νομοθετική παρέμβαση κινείται σε λάθος κατεύθυνση”

την παράνομη και ποινικά κολάσιμη πράξη του εργοδότη» στη σχετική ΑιτΕκθ του Ν. 4578/2018. Κρίσιμο επομένως ζήτημα είναι να δούμε αν συντρέχει ενεργητική νομιμοποίηση του εργαζομένου στη βάση του αστικού κριτηρίου. Κατά την πάγια διδασκαλία του Αστικού Δικαίου, το αρ. 914 ΑΚ δεν αποτελεί ουσιαστικό αλλά «λευκό» κανόνα δικαίου, που παραπέμπει για τον χαρακτηρισμό μίας πράξης ως παράνομης στο σύνολο της νομοθεσίας, άρα και στην ποινική. Περαιτέρω, για την πλήρωση της έννοιας του παρανόμου του αρ. 914 ΑΚ, απαιτείται όχι η παράβαση οποιουδήποτε κανόνα δικαίου, αλλά εκείνης της διάταξης που θεμελιώνει δικαίωμα ή προστατεύει συμφέρον του ζημιωθέντος (βλ. Α. Γεωργιάδη, Ενοχικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, 1999, σελ. 595 επ.). Εφόσον ο νομοθέτης κατά τη ρητά διατυπωμένη βούλησή του τοποθετεί τα συμφέροντα του εργαζομένου στον πυρήνα του αδικήματος του Α.Ν. 690/1945, τότε αναμφίβολα συντρέχει κατά τα ως άνω ο όρος του «παρανόμου» και έτσι μπορεί να γίνει λόγος για αδικοπραξία, σε αντίθεση με τα όσα υποστηρίζει η νομολογία, της οποίας το σκεπτικό θα είχε αξία μόνο αν εξέλειπε η ως άνω ποινική διάταξη και επομένως εφαρμογή είχαν μόνο οι διατάξεις περί ενδοσυμβατικής ευθύνης του αστικού δικαίου.

Η βλάβη που επάγεται η εν λόγω αδικοπραξία δεν είναι περιουσιακή, κατά την ορθή κατά το μέρος αυτό παραδοχή της νομολογίας, αλλά ηθική: η καθυστέρηση καταβολής των δεδουλευμένων, συνήθως επί σειρά μηνών, συνιστά συμπεριφορά προσβλητική για την προσωπικότητα του εργαζομένου, που μειώνει την αξιοπρέπειά του διαμέσου της στέρησης –έστω πρόσκαιρα– από αυτόν του μέσου βιοπορισμού του. Ο μισθός δεν είναι έτσι μία απλή συμβατική αντιπαροχή αλλά αφενός το υλικό αντίκρισμα του μόχθου του εργαζομένου, αφετέρου το μέσο με το οποίο αυτός (και η οικογένειά του) ζει. Μη καταβολή του σημαίνει ψυχική φθορά, ταλαιπωρία και αβεβαιότητα

“μία τυχόν εσφαλμένη ερμηνεία του αστικού κριτηρίου νομιμοποίησης του πολιτικώς ενάγοντος από τη νομολογία, δεν δίδει το δικαίωμα στο νομοθέτη να παρακάμψει το κριτήριο αυτό”

κατά τρόπο που ανεπιφύλακτα πληροί τους όρους επέλευσης ηθικής βλάβης. Κατά τα ως άνω, η νομολογική απαγόρευση παράστασης στο σχετικό αδίκημα κρίνεται εσφαλμένη και ορθώς επικρίνεται από τη θεωρία (βλ. Άννα Ψαρούδα-Μπενάκη, Η πολιτική αγωγή στην ποινική δίκη, 2015, σελ. 156-157).

Β. Παρά τα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω, η υπό κρίση νομοθετική παρέμβαση κινείται σε λάθος κατεύθυνση. Και αυτό γιατί μία τυχόν εσφαλμένη ερμηνεία του αστικού κριτηρίου νομιμοποίησης του πολιτικώς ενάγοντος από τη νομολογία, δεν δίδει το δικαίωμα στο νομοθέτη να παρακάμψει το κριτήριο αυτό, επιτρέποντας την πολιτική αγωγή ανεξάρτητα από τους όρους του αρ. 63 ΚΠΔ. Η εδώ νομοθετική λογική

“η νομολογία οφείλει να ορθώσει αντίλογο απέναντι σε εμβλαμματικές νομοθετικές «λύσεις» που προκαλούν ανασφάλεια δικαίου”

φαίνεται να συνοψίζεται στο εξής παράδοξο: αφού το κριτήριο της ενεργητικής νομιμοποίησης ερμηνεύεται λάθος, ας το καταργήσουμε! Η κατ' εξαίρεση δυνατότητα παράστασης προς υποστήριξη της κατηγορίας διαρρηγνύει τη συνοχή και τη συνέπεια της πολιτικής αγωγής ως θεσμού, δημιουργώντας μία ενεργητική νομιμοποίηση «πολλών ταχυτήτων», αναλόγως της εκά-

στοτε κοινωνικοπολιτικής σκοπιμότητας. Αντίστοιχες ρυθμίσεις συναντάμε στα περιβαλλοντικά αδικήματα (αρ. 28 παρ. 7 Ν. 1650/1986), όπου εισάγεται ένα είδος «λαϊκής αγωγής», στο αρ. 18 του ν.δ. 72/1973 που αφορά δασμοφορολογικές αξιώσεις του Δημοσίου, στα χρηματιστηριακά αδικήματα όπου ειδικώς επιτρέπεται η παράσταση της μη αμέσως ζημιωθείσας Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς κ.α. Έτσι, όμως, η υποστήριξη της κατηγορίας, από εργαλείο του νομοθέτη σε περιπτώσεις που υπάρχει μεν ενεργητική νομιμοποίηση λόγω αδικοπραξίας, αλλά για κάποιον λόγο δεν είναι ενεργός η αστική απαίτηση (π.χ. όταν ο κατηγορούμενος αθώωθηκε στον α' βαθμό και η εισαγγελική έφεση δεν μεταβιβάζει το κεφάλαιο των αστικών απαιτήσεων του πολιτικώς ενάγοντος ή π.χ. στην περίπτωση προβλήματος παθητικής νομιμοποίησης του αρ. 64 παρ. 2 ΚΠΔ), μετασχηματίζεται σε όχημα ευκαιριακής κατάργησης των κριτηρίων νομιμοποίησης που ο ίδιος ο νομοθέτης γενικά και αφηρημένα θέτει στο αρ. 63 ΚΠΔ! Μέχρι λοιπόν τη μετάβαση σε ένα σύστημα νομιμοποίησης στη βάση αμιγώς ποινικών κριτηρίων, η νομολογία οφείλει να ορθώσει αντίλογο απέναντι σε εμβλαμματικές νομοθετικές «λύσεις» που προκαλούν ανασφάλεια δικαίου και καθιστούν άνευ κριτηρίων επιτρεπτή την ύπαρξη δικονομικών «αντιπάλων» του κατηγορουμένου. Αυτό επιτάσσει η ανάγκη διαφύλαξης της σοβαρότητας του θεσμού της πολιτικής αγωγής και η συστηματική ερμηνεία της υποστήριξης της κατηγορίας, κατά τρόπο που την καθιστά συμβατή με το υπάρχον σύστημα νομιμοποίησης του πολιτικώς ενάγοντος. ●

Η ανάλυση DNA και η δικονομική διαχείρισή της κατά την ποινική απόδειξη. «Διάλογος» αντιλήψεων περί ηθικής απόδειξης.*

(Σχόλιο στις αποφάσεις 2609/2017 ΤριμΕφΚακΑθ και 1898/2018 ΠεντΕφΑθ)*

Νίκος Δαμασκόπουλος
Δικηγόρος

1. Με αφορμή την ποινική υπόθεση που αποτέλεσε αντικείμενο εξέτασης στις παραπάνω αποφάσεις κατέστη ξανά επίκαιρη -και ενίοτε θερμή- η συζήτηση για την αποδεικτική αξία των πορισμάτων της πραγματογνωμοσύνης DNA στην ποινική δίκη. Λόγω της ευρείας δημοσιότητας που έλαβε η συγκεκριμένη υπόθεση, δεδομένου μάλιστα ότι οι κατηγορούμενοι στερήθηκαν την ελευθερία τους για περίπου 13 μήνες μετά την έκδοση της πρωτοδίκου απόφασης, το ζήτημα τέθηκε σε «δημόσια ανάλυση» και κατέστη έτσι ευάλωτο σε κάθε είδους ερμηνεία και παρερμηνεία. Δεν υπάρχει αμφιβολία όμως, ότι ο (ειδικός) αναγνώστης του σκεπτικού των δύο αποφάσεων θα βρεθεί ενώπιον δύο εντελώς διαφορετικών μοντέλων αιτιολόγησης της τελικής δικαστικής κρίσης, αλλά και δύο αντιδιαμετρικά διαφορετικών αντιλήψεων περί την αρχή της ηθικής απόδειξης. Μάλιστα, οι διαφορές αυτές δεν περιορίζονται στην αξιολόγηση της πραγματογνωμοσύνης DNA, αλλά εκτείνονται στην κρισιολόγηση των κατ'άρθρο 178 ΚΠΔ «ενδείξεων», πραγματικών και προσωπικών¹. Χαρακτηριστικά,

η πρωτόδικη απόφαση, αμέσως μετά το νομικό σκέλος της αιτιολογίας και αμέσως πριν τον πυρήνα του σκεπτικού της, διακηρύττει ότι: «*σύμφωνα με την αρχή της ηθικής απόδειξης του άρθρου 177 Κ.Ποιν.Δικ., επιβάλλεται να γίνει έλλογη εκτίμηση των αποδείξεων προς ανεύρεση της δικονομικής-διαδικαστικής αλήθειας. Έτσι η διευρεύνηση των εγκλημάτων σε υποθέσεις τρομοκρατίας, που λόγω της συνωμοτικότητας και της στεγανότητας που επικρατεί εμφανίζουν δυσκολίες στη συλλογή των αποδείξεων,*

πρέπει να ενισχύεται αποδεικτικά από κάποιο αξιόπιστο αποδεικτικό μέσο από τα αναφερόμενα στο άρθρο 178 Κ.Ποιν.Δικ. ήτοι ενδείξεις, αυτοψία, πραγματογνωμοσύνη, ομολογία του κατηγορουμένου, μάρτυρες και έγγραφα».

2. Προς ικανοποίηση όμως της ανωτέρω ευλόγου αξιώσεως, η πρωτόδικη απόφαση θεώρησε ως επαρκή αποδεικτικά στοιχεία που οδηγούν σε καταδίκη για ένταξη και συμμετοχή σε τρομοκρατική οργάνωση καθώς και για τρομοκρατικές

πράξεις λήψης, κατοχής, μεταφοράς και απόκρυψης όπλων, κατ'άρθρο 15 παρ. 1 Ν. 2168/1993:

- i Τις κοινωνικές σχέσεις και την υποτιθέμενη ιδεολογική ταυτότητα των κατηγορουμένων
- ii Ταξίδια στο εξωτερικό αλλά και βόλτες εντός της Αττικής που χαρακτήρισε ως «*αδικαιολόγητα/αδικαιολόγητες*»
- iii Τμήμα δακτυλικού αποτυπώματος σε εξώφυλλο βιβλίου
- iv Ως κορωνίδα δε των ενδείξεων, χρησιμοποιήθηκε πόρισμα πραγματογνωμοσύνης DNA του Τμήματος Ανάλυσης Βιολογικών Ερευνών (TABY) της ΔΕΕ, σύμφωνα με το οποίο βιολογικό υλικό των κατηγορουμένων ανιχνεύθηκε σε ανευρεθέντα πειστήρια. Σε λίγους στίχους η απόφαση αντιπαρήλθε το σύνολο των ενστάσεων και αντιρρήσεων για την αξιοπιστία της πραγματογνωμοσύνης, αλλά και για την αποδεικτική αξία του πορίσματος αυτής, με την συνοπτική αποστογή ότι τα όσα εισέφεραν στην διαδικασία μάρτυρες με ειδικές γνώσεις, τεχνικοί σύμβουλοι και έγγραφα «*δεν κατέστησαν ικανά να ανατρέψουν τα εργαστηριακά αποτελέσματα*».

3. Η απόφαση του Πενταμελούς Εφετείου Αθηνών (1898/2018), με την οποία οι κατηγορούμενοι κηρύχθηκαν αθώοι όλων των κατηγοριών, λόγω μη στοιχειοθέτησης της ενοχής τους, στις σαράντα (40) δακτυλογραφημένες σελίδες της αιτιολογίας της, αντιτάσσει στην πρωτόδικη, ενίοτε μάλιστα εν είδει «*διαλόγου*» με αυτή, σειρά σκέψεων. Η, ήδη αμετάκλητη, δευτεροβάθμια απόφαση καταγράφει με συνέπεια και μεταφέρει, με κατανοητή στον αναγνώστη γλώσσα, την επιστημονική συζήτηση για την ανάλυση DNA και τη δικαστική αξιολόγηση των πορισμάτων της. Διαχειρίζεται δικονομικά – ορθώς – την ανάλυση DNA ως πραγματογνωμοσύνη, και προβαίνει στην αξιολόγησή της εφαρμόζοντας την αρχή της ελεύθερης εκτίμησης των αποδείξεων.

4. Όπως δέχεται η απόφαση του Πενταμελούς Εφετείου Αθηνών, αναγκαίος όρος για τον δικαστικό έλεγχο είναι η διαφάνεια του περιεχομένου της ίδιας της έκθεσης πραγματογνωμοσύνης. Δυστυχώς, μέχρι σήμερα, πάγια τακτική του Τ.Α.Β.Υ. της Δ.Ε.Ε. σε ανάλογες υποθέσεις είναι η απουσία καταγραφής στην έκθεση πραγματογνωμοσύνης τόσο της ποσότητας που απομονώθηκε, όσο και της τυχόν εφαρμογής μεθόδων αυξημένης ευαισθησίας ανίχνευσης, σε περίπτωση χαμηλών ποσοτήτων (low level DNA analysis), με κίνδυνο στοχαστικού σφάλματος, λόγω πολλαπλασιασμού απειροελάχιστων ποσοτήτων DNA που δεν προέρχονται από το εξετασθέν δείγμα, αλλά π.χ. από επιμόλυνση. Το Δικαστήριο, αφού εξέτασε βήμα προς βήμα την κατάσταση και την πορεία των πειστηρίων και των ληφθέντων εργαστηριακών δειγμάτων μέχρι το χρονικό σημείο της σύνταξης της έκθεσης πραγματογνωμοσύνης, ευλόγως κατέληξε, κατ'αρχήν, στην αμφισβήτηση της αξιοπιστίας της διαδικασίας διεξαγωγής της. Και τούτο λόγω:

- a. Των πλημμελειών που αναδείχθηκαν κατά την διαδικασία ανεύρεσης και φύλαξης των ερευνηθέντων πειστηρίων.

¹ Ενδεικτικά ορ. Στέργιος Αλεξιάδης, «Ανακριτική» σελ. 240-338, Εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 5^η Έκδοση, 2003.

* Το κρίσιμο τμήμα των εν λόγω αποφάσεων δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων (www.hcba.gr)

β. Της αποδεδειγμένα μικρής ποσότητας συλλεχθέντος βιολογικού υλικού, η οποία υπολείπεται των διεθνώς αποδεκτών κατωτάτων ορίων, αποδεκόμενο έτσι τα κρατούντα πορίσματα της επιστήμης στις περιπτώσεις του λεγόμενου *low copy number DNA analysis*².

γ. Της αδιαφάνειας των εκθέσεων ανάλυσης DNA ιδίως ως προς την μη καταγραφή της ποσότητας που αναλύθηκε, της μεθόδου ανάλυσης (χρήση αυξημένης ευαισθησίας αντιδραστηρίου PCR λόγω της χαμηλής ποσότητας) αλλά και λόγω της μη καταγραφής του είδους (προέλευσης) βιολογικού υλικού που ανευρέθη και ανελύθη.

δ. Της έλλειψης τίτλου διαπίστευσης του εργαστηρίου του TABY της Δ.Ε.Ε, ιδίως αναφορικά με την εργαστηριακή πρακτική του, κατά τον χρόνο διενέργειας της πραγματογνωμοσύνης.

ε. Της παντελούς έλλειψης οιασδήποτε αναφοράς στην έκθεση πραγματογνωμοσύνης περί της μεθοδολογίας που ακολούθησε το εργαστήριο για την ανάλυση μείγματος γενετικού υλικού, στο οποίο καθ' υπόθεση εμπεριέχοντο γενετικά στοιχεία του ενός κατηγορουμένου. Στην περίπτωση του μείγματος η απόφαση επιγραμματικά αναφέρει

τις, μη τηρηθείσες από το TABY/ΔΕΕ, οδηγίες του Scientific Working Group on DNA Analysis Methods, (SWG-DAM) επιστημονικού οργάνου-συμβούλου του FBI.

5. Το Δικαστήριο, με πειστικά επιχειρήματα που έχουν αντληθεί από τον συνεχιζόμενο διάλογο στην επιστημονική κοινότητα, αντιπαρήλθε αποτελεσματικά το «θέσφατο» των στατιστικών εκτιμήσεων, χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα πραγματικά παραδείγματα και αποτελέσματα προσφάτων ερευνών,

παραθέτοντας συγκεκριμένα στοιχεία για την αναξιοπιστία της Ελληνικής Πληθυσμιακής Βάσης Δεδομένων. Ομοίως απεδέχθη την δυνατότητα μεταφοράς βιολογικού υλικού.

6. Με βάση τους παραπάνω συλλογισμούς και παραδοχές, αμφισβητήθηκε αποτελεσματικά το ίδιο το παραχθέν αποτέλεσμα της πραγματογνωμοσύνης DNA. Δεν αποδείχθηκε δηλαδή ότι το ανευρεθέν βιολογικό υλικό (μερικό δείγμα στην μία περίπτωση, ακαθόριστο μείγμα στην άλλη) προερχόταν πράγματι από τους συγκεκριμένους κατηγορουμένους.

7. Οι αναλυτικές, επιστημονικά εμπειριστατωμένες σκέψεις του Πενταμελούς Εφετείου Αθηνών παρέχουν ασφαλείς κατευθυντήριες οδηγίες αναφορικά με τον τρόπο προσέγγισης της ανάλυσης DNA. Παραιτέρω δε, ακόμη και στην περίπτωση που η τελευταία διεξήχθη *lege artis* και το αποτέλεσμά της εκτιμάται

ως αποδεικτικά ασφαλές, τούτο δεν συνεπάγεται άνευ άλλου τινός την ενοχή του κατηγορουμένου. Το DNA, σε αυτή την περίπτωση, λειτουργεί και ερευνάται κατ' άρθρο 178 περ. 1 ΚΠΔ ως ένδειξη ενδεχόμενης/πιθανής επαφής προσώπου με πειστήριο «και θα πρέπει να επιρρωνύεται και να ενδυναμώνεται από άλλες αποδεικτικά ομολογες και ομόρροπες ενδείξεις και να μην αποδυναμώνεται από άλλες αντίθετες ή αντιφατικές ή απλώς διαφορότροπες αντενδείξεις».

8. Επιπροσθέτως, το Πενταμελές Εφετείο κατέδειξε για ποιον λόγο περιστατικά που χρησιμοποιήθηκαν από την πρωτόδικη απόφαση ως ενδείξεις, δεν συνιστούν καν τέτοιες, μη υπαγόμενα στη σχετική νομική έννοια. Συναναστροφές, γνωριμίες και ιδεολογία, χωρίς σύνδεση με αξιόποινη πράξη δεν μπορούν να αξιολογηθούν ως αποδεικτικά στοιχεία. Με τον ίδιο ορθολογισμό και συνέπεια προς την πάγια νομολογία περί ενδείξεων αξιολόγησε το Πενταμελές Εφετείο τμήμα δακτυλικού αποτυπώματος σε κινητό πράγμα (εξώφυλλο βιβλίου).

9. Αξιοσημείωτο είναι δε το τελευταίο τμήμα του σκεπτικού της αθωωτικής απόφασης, που φαίνεται να αμφισβητεί και αυτόν τον χαρακτηρισμό της υπόθεσης ως «υπόθεση τρομοκρατίας». Μέρος του «σιωπηλού διαλόγου» των σχολιαζόμενων δικαστικών αποφάσεων αποτελεί η αναφορά στις «συνθήκες συνωμοτικότητας και στεγανότητας σε υποθέσεις τρομοκρατίας» (ορ. ανωτέρω εισαγωγή αιτιολογικού πρωτοδίκου απόφασης), η οποία, σε συνδυασμό με το εκτενές σκεπτικό για την προβληματική αξιολογία του ουδέποτε εμφανισθέντος στο ακροατήριο μάρτυρα που φέρεται ότι ανακάλυψε τον οπλισμό, καταδεικνύει την ιδιαίτερη επιμέλεια του Δικαστηρίου, τόσο για την αναζήτηση της ουσιαστικής αλήθειας όσο και για την πειστική αιτιολόγηση της τελικής κρίσης του.

“Οι αναλυτικές, επιστημονικά εμπειριστατωμένες σκέψεις του Πενταμελούς Εφετείου Αθηνών παρέχουν ασφαλείς κατευθυντήριες οδηγίες αναφορικά με τον τρόπο προσέγγισης της ανάλυσης DNA”

Σχόλιο στην υπ' αριθμ. 269/2017 απόφαση του Πενταμελούς Εφετείου Θράκης* (Έναρξη προθεσμίας έφεσεως κατά ερήμην καταδικαστικής αποφάσεως από την επίδοση στον αντίκλητο αν προηγήθηκε θυροκόλληση. Εμπρόθεσμη η έφεση. Σχόλια επί της μειοψηφίας.)

Στυλιανός Β. Μέτος
Δικηγόρος στον Άρειο Πάγο

Με την ανωτέρω απόφαση εκδικάσθηκε σε δεύτερο βαθμό ποινική υπόθεση για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών. Ο κατηγορούμενος είχε δικασθεί ερήμην στον πρώτο βαθμό, κατά τον οποίον κρίθηκε ένοχος και του είχε επιβληθεί ποινή κάθειρξης οκτώ ετών (Σημ. για κατοχή ποσότητας 0,5 γραμμαρίων ηρωίνης). Η πρωτόδικη απόφαση κοινοποιήθηκε με θυροκόλληση στην διεύθυνση κατοικίας που αυτός είχε δηλώσει στην προδικασία την 23.8.2013, ενώ ο ίδιος εν τω μεταξύ βρισκόταν στην Γερμανία, όπου είχε εγκατασταθεί

² Jane Moira Taupin, *Using Forensic DNA Evidence At Trial*, CRC Press, 2016, Σελ. 109 επ.

* Το κείμενο της απόφασης δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα της Ένωσης Ελλήνων Ποινολόγων (www.hcba.gr)

οικογενειακώς και κατοικούσε μόνιμα. Έφεση κατά της πρωτόδικης απόφασης άσκησε μόλις μετά από 4 χρόνια, ήτοι την 25.5.2017, αφού είχε ήδη συλληφθεί και ήταν κρατούμενος και εξέτιε την πρωτόδικα επιβληθείσα ποινή. Με την σχολιαζόμενη απόφαση η έφεση του κατηγορούμενου κρίθηκε ως εμπρόθεσμη κατά πλειοψηφία.

Η κρίση αυτή, σύμφωνα με το αναλυτικότερο και λεπτομερές σκεπτικό της πλειοψηφείσας γνώμης, με παράθεση των εφαρμοστέων δικονομικών διατάξεων και της σχετικής νομολογίας, στηρίχθηκε στο ότι αν και η επίδοση της ερήμην καταδικαστικής απόφασης έγινε με θυροκόλληση κατά τους όρους του άρθρου 155 § 1 ΚΠΔ, δεν επακολούθησε επίδοση και στην αντίκλητο δικηγόρο, που ο κατηγορούμενος είχε διορίσει κατά την απολογία του στον Ανακριτή.

Κατόπιν δε αυτού, δηλ. της μη νομότυπης ολοκλήρωσης της επίδοσης το Δικαστήριο (κατά πλειοψηφία) έκρινε ότι δεν εκκίνησε η προθεσμία της έφεσης.

Ιδιαίτερους προβληματισμούς γεννά η μειοψηφείσας γνώμη δύο μελών του Δικαστηρίου, σύμφωνα με την οποίαν ο αντίκλητος που διορίστηκε κατά την προδικασία παύει να έχει την ιδιότητα αυτή μετά την έναρξη της κύριας διαδικασίας στο ακροατήριο, εφόσον ο κατηγορούμενος δεν προέβη εκ νέου στον διορισμό του με νέα δήλωση προς το Δικαστήριο καταχωριζόμενη στα πρακτικά.

Εφόσον δε δεν προκύπτει γενικά νέος διορισμός αντικλήτου στο ακροατήριο, δεν απαιτείται επίδοση της ερήμην καταδικαστικής αποφάσεως προς τον αρχικώς διορισθέντα ούτε υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 155 § 1 ΚΠΔ., οπότε σε κάθε περίπτωση, ακόμη και αν έγινε επίδοση με θυροκόλληση, εκκινεί η προθεσμία της εφέσεως.

Η γνώμη αυτή στηρίχθηκε στην εξής επιχειρηματολογία: Ότι ο διορισμός συνηγόρου του κατηγορουμένου (θεωρούμενου ως αντικλήτου) στην προδικασία και στο ακροατήριο υποβάλλεται σε «διαφορετικό τύπο». Ως διαφορετικότητα του «τύπου υποβολής», όπως προκύπτει από το σκεπτικό της, θεωρεί ότι στην πρώτη περίπτωση η δήλωση καταχωρίζεται στην έκθεση απολογίας, ενώ στην δεύτερη στα πρακτικά της δίκης!!!

Από την υποτιθέμενη δε αυτή «διαφορετικότητα», που η μειοψηφία επισημαίνει, συνάγει (κατά αδιευκρίνιστο και ανεξήγητο τρόπο) το συμπέρασμα ότι όταν ο κατηγορούμενος στην ακροαματική διαδικασία για οποιονδήποτε λόγο (όπως διότι δεν ήταν παρών και δικάσθηκε ερήμην) δεν έχει διορίσει συνήγορο, ο αρχικά κατά την προδικασία διορισθείς αντίκλητος παύει να έχει την ιδιότητα αυτή (!!!), συνεπώς δεν απαιτείται επίδοση των ποινικών δικογράφων της κυρίας διαδικασίας και προς αυτόν, ακόμη και εκεί που αυτή προβλέπεται εκ του νόμου ως υποχρεωτική, όπως επί επιδόσεως με θυροκόλληση κατά τους όρους του άρθρου 155 ΚΠΔ!!!

Η «καινοφανής» και μοναδικά απαντώμενη στην νομολογία αυτή ερμηνεία, παρεκτός της σαθρότητας των επικαλούμενων επιχειρημάτων της έρχεται σε πλήρη και κατάφωρη αντίθεση

με το γράμμα των σχετικών διατάξεων των σχετικών με την επίδοση των ποινικών δικογράφων και τον διορισμό αντικλήτου.

Από καμία από τις διατάξεις αυτές δεν προβλέπεται απώλεια της ιδιότητας του αντικλήτου που διορίστηκε στην προδικασία

“ Από καμία από τις διατάξεις αυτές δεν προβλέπεται απώλεια της ιδιότητας του αντικλήτου που διορίστηκε στην προδικασία μετά την έναρξη της κύριας διαδικασίας. ”

μετά την έναρξη της κύριας διαδικασίας. Το αντίθετο μάλιστα συνάγεται από την σαφή διατύπωση των διατάξεων τόσο του άρθρου 273 παρ.1 γ ΚΠΔ (...Ωστόσο η καταδικαστική απόφαση γίνει αμετάκλητη και εκτελεστεί κάθε έγγραφο της προδικασίας και της διαδικασίας στο ακροατήριο, καθώς και κάθε άλλο ποινικό δικόγραφο επιδίδεται εγκύρως...Αν έχει διοριστεί αντί-

κλητος, οι επιδόσεις γίνονται μόνον σ' αυτόν»), όσο και από αυτήν του άρθρου 96 παρ.2 (« Ο διορισμός συνηγόρου του κατηγορουμένου γίνεται με προφορική δήλωση του κατηγορουμένου που καταχωρίζεται στα πρακτικά ή στην έκθεση απολογίας... Ο διορισμός παρέχει στον συνήγορο την εξουσία να εκπροσωπεί τον διάδικο σε όλες τις διαδικαστικές πράξεις που αφορούν την συγκεκριμένη υπόθεση...»). Δηλ. ότι η ιδιότητα του αντικλήτου διατηρείται μέχρι το αμετάκλητο πέρας της ποινικής δίκης, εκτός της περιπτώσεως που η σχετική δήλωση ανακληθεί ή αν ο συνήγορος δηλώσει ότι παύει να εκπροσωπεί τον εντολέα του. Διατηρείται συνεπώς αυτονομία και η υποχρέωση επίδοσης των ποινικών δικογράφων (και) σ' αυτόν, όπου τούτο προβλέπεται.

Έχει ιδιαίτερη σημασία στην προκειμένη περίπτωση ότι ο κατηγορούμενος δικάσθηκε πρωτόδικα ερήμην, συνεπώς δεν είχε εξ αντικειμένου την δυνατότητα διορισμού συνηγόρου κατά την ακροαματική διαδικασία, ο οποίος να φέρει και την ιδιότητα του αντικλήτου. Η τυχόν δε παραδοχή τέτοιας υποχρέωσης (δηλ. να διορίσει συνήγορο) από τον απόντα διάδικο θα αποτελούσε κατάφαση του αδυνάτου. Κυρίως όμως αν γινόταν δεκτή η κατά τον παραπάνω τρόπο προδήλως εσφαλμένη ερμηνευτική προσέγγιση των εφαρμοστέων διατάξεων από την μειοψηφία, τούτο θα είχε ιδιαίτερα σκληρές και ανεπιεικείς συνέπειες για τον κατηγορούμενο, αφού θα του στερούσε το δικαίωμα να ακουστεί για πρώτη φορά έστω στον δεύτερο βαθμό και να ασκήσει το υπερασπιστικό του δικαίωμα. Θα ήταν δε υποχρεωμένος να εκτίσει την βαρύτατη ποινή της κάθειρξης 8 ετών, που είχε καταγνωσθεί ερήμην του!!!

Το σφάλμα στην δικαστική κρίση είναι απόλυτα αναμενόμενο, κατανοητό και ανθρώπινο. Όταν όμως τούτο, όπως εν προκειμένω, είναι εξόφθαλμο και παρατηρείται σε απόφαση δευτεροβάθμιου δικαστηρίου κακουργημάτων και επιπροσθέτως θα μπορούσε να οδηγήσει σε εξοντωτικά και άδικα για τον κατηγορούμενο αποτελέσματα, προκαλεί ιδιαίτερη ανησυχία. Ακόμη και αν (ευτυχώς) η σχετική άποψη μειοψηφήσει. Διότι η επανάληψη ή γενίκευση τέτοιων φαινομένων αναμφίβολα μπορεί να κλονίσει το κύρος και την αξιοπιστία της ποινικής δικαιοσύνης.

Ο εξωλογιστικός (πλέον έμμεσος) προσδιορισμός της φορολογητέας ύλης στην ποινική δίκη – η αμφιταλάντευση της νομολογίας (με αφορμή την απόφαση 1992/2017 ΑΠ Ζ' Ποινικό Τμήμα)*

Δήμητρα Δαή
Δικηγόρος, LL.M.

1. Ως γνωστόν, στον χώρο του ποινικού δικαίου εισρέουν κανόνες και μέθοδοι έτερων δικαιοκλών κλάδων, η εφαρμογή των οποίων συχνά καταλήγει στην άσκηση ποινικής δίωξης, αλλά ακόμη και στην καταδίκη του κατηγορουμένου.

2. Γνωστό παράδειγμα αυτής της πρακτικής αποτελεί ο (προερχόμενος από το φορολογικό δίκαιο) εξωλογιστικός προσδιορισμός, ήτοι ο προσδιορισμός του ακαθάριστου και καθαρού εισοδήματος από επιχειρηματική δραστηριότητα με αντικειμενικό τρόπο¹: (α) όταν δεν τηρούνται τα βιβλία και καθίστανται αδύνατες οι ελεγκτικές επαληθεύσεις ή (β) όταν δεν φυλάσσονται ή δεν προσκομίζονται τα τηρούμενα βιβλία, κατόπιν πρόσκλησης του φορολογικού ελέγχου.

3. Με την εισαγωγή των άρ. 27 Ν. 4174/2013 και 28 Ν. 4172/2013, ο εξωλογιστικός προσδιορισμός καταργήθηκε. Συνεχίζει, όμως, να απασχολεί τα δικαστήρια δεδομένου ότι εξακολουθούν να εκκρεμούν οι υποθέσεις προσωρινού ή οριστικού φορολογικού ελέγχου προ της 01.01.2014².

4. Τα ποινικά δικαστήρια εμφανίζουν αμηχανία απέναντι σε μία καθαρά τεχνική μέθοδο, όπως συχνά συμβαίνει όταν φθάνουν μπροστά τους αποφάσεις Αρχών, οι οποίες εφαρμόζουν εξειδικευμένους κανόνες δικαίου (Επιτροπή Ανταγωνισμού, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κ.ά.).

5. Από τη δικαστηριακή πρακτική διαπιστώνεται ότι, σε περίπτωση διαβίβασης έκθεσης ελέγχου με εξωλογιστικό προσδιορισμό, ο μεν Εισαγγελέας ασκεί αυτεπαγγέλτως (σχεδόν αυτομάτως) ποινική δίωξη, οι δε δικαστές στηρίζουν (στην πλειοψηφία των περιπτώσεων) τις αποφάσεις τους στις παραδοχές (έστω και πρόχειρες ή/και εσφαλμένες) του εκάστοτε ελεγκτή που καθίσταται, έτσι, οιονεί ... Υπερδικαστής.

6. Έχει δε παρατηρηθεί, ότι ακόμη κι όταν ο ελεγκτής της φορολογικής διοίκησης αμφισβητεί τα αποτελέσματα του εξωλογιστικού προσδιορισμού, ορισμένα δικαστήρια αντιπαρέρχονται την κατάθεσή του και καταδικάζουν τον κατηγορούμενο³.

7. Στον χώρο του φορολογικού δικαίου, η τάση είναι εδραιωμένη: η προσφυγή στον εξωλογιστικό προσδιορισμό πρέπει να αιτιολογείται ειδικώς. Σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 2305/2017 απόφαση ΣτΕ (Τμήμα Β') «... προκειμένου να χωρήσει νομίμως προσφυγή στον εξωλογιστικό προσδιορισμό, απαιτείται η φορολογική αρχή, φέρουσα κατά τούτο το βάρος απόδειξης, να βεβαιώσει ότι κατέβαλε προηγουμένως κάθε δυνατή προσπάθεια για τη διενέργεια του ελέγχου των βιβλίων και στοιχείων ... και ότι αυτός ήταν αδύνατος ή εξαιρετικώς δυσχερής»⁴.

8. Την επισφάλεια των αποτελεσμάτων του εξωλογιστικού προσδιορισμού υποστήριξε και το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους με την υπ' αριθμ. 181/2017 γνωμοδότηση (ΑΙ Τμήματος Διακοπών), σύμφωνα με την οποία: «... δεν μπορεί να στοιχειοθετηθεί επέκταση της ευθύνης στους διαδόχους των εκπροσώπων της απορροφησάσης στη διοίκηση αυτής ... δεδομένου ότι η επέκταση της ευθύνης σε αυτούς προϋποθέτει την παρακράτηση και τη μη απόδοση φόρου και όχι απλώς τη μη παρακράτηση, γεγονός τα οποία, όμως, δεν μπορούν να διαπιστωθούν επί εξωλογιστικού προσδιορισμού ...».

9. Στον χώρο του φορολογικού ποινικού δικαίου που μας απασχολεί, παρατηρούνται δύο εκ διαμέτρου αντίθετες απόψεις.

10. Λόγω και της έντονης κριτικής της θεωρίας, τα δικαστήρια

“Στην περίπτωση του εξωλογιστικού προσδιορισμού, η πράξη της φοροδιαφυγής δεν αποδεικνύεται”

ουσίας⁵ τείνουν να υιοθετήσουν (ορθώς) την άποψη, ότι ο εξωλογιστικός προσδιορισμός αποτελεί μέθοδο που προβλέπεται για τη διοικητική κύρωση της παράβασης, όχι όμως για τη συγκρότηση του αξιοποίνου (αφού από κανένα στοιχείο δεν δύναται να προκύψει με

βεβαιότητα το μέγεθος του οφειλόμενου φόρου). Στην περίπτωση του εξωλογιστικού προσδιορισμού, η πράξη της φοροδιαφυγής δεν αποδεικνύεται. Απλώς τεκμαίρεται κατά πλάσμα (φορολογικού) δικαίου. Το πλάσμα όμως αυτό δεν χωρεί στο ποινικό δίκαιο, όποιες κι αν είναι οι συνέπειες του φορολογικού δικαίου. Διότι πρέπει απαραίτητως να αποδειχθεί η τέλεση της αξιόποινης πράξης προκειμένου να στοιχειοθετηθεί ποινική ευθύνη σε βάρος συγκεκριμένου προσώπου.

του ΦΠΑ, επειδή δεν προσκομίστηκαν τα φορολογικά βιβλία της επιχείρησης από τους επόμενους διοικούντες, έχει καταδικαστεί σε ποινή κάθειρξης πέντε (5) ετών, ενώ, κατά τον κρίσιμο χρόνο επίδειξης των φορολογικών βιβλίων και στοιχείων είχε παραιτηθεί –και μάλιστα προ πολλού. Κατά την εκδίκαση της υπόθεσης, ο μάρτυρας κατηγορίας – ελεγκτής χαρακτήρισε τον κατηγορούμενο «θύμα» επισημαίνοντας ότι άλλοι είχαν την ευθύνη επίδειξης των βιβλίων και ότι δεν αποκλείεται ο κατηγορούμενος να είχε τηρήσει όλες τις υποχρεώσεις του μέχρι την αποχώρησή του, ιδ. το από 28.05.2017 άρθρο του Τάσου Τέλλογλου στην εφημερίδα Καθημερινή, με τίτλο: «Ιστορίες φορολογικής “τρέλας” που καταλήγουν και σε πολυετή κάθειρξη – Πώς πρώην στέλεχος έμπλεξε εν ... αγνοία του».

⁴ Έτσι και ΣτΕ 2832/2016, 1038/2011, 3488/2007.

⁵ 1δ. ΤρΕφΚακΚρητ 140/2017, ΤρΠλημΘεσσαλ 11249/2016, ΜονΕφΚακΠειρ 504/2014, ΠεντΕφΚακΑθ 3313/2011, ΤρΕφΚακ Ιωανν 254/2010.

¹ Κατά το ήδη καταργηθέν άρ. 32 Ν. 2238/1994.

² Κατ' άρ. 72 Ν. 4172/2013, οι νέες μέθοδοι έμμεσου προσδιορισμού εφαρμόζονται για εισοδήματα που αποκτώνται και δαπάνες που πραγματοποιούνται στα φορολογικά έτη που αρχίζουν από την 1η Ιανουαρίου 2014 και έπειτα.

³ Ακραίο μεν αλλά δυστυχώς υπαρκτό το παράδειγμα πρώην στελέχους επιχείρησης που έπειτα από εξωλογιστικό προσδιορισμό

* Το κείμενο της απόφασης δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων (www.hcba.gr)

Οποιαδήποτε άλλη λύση είναι αντίθετη με τις θεμελιώδεις αρχές του ποινικού δικαίου.

11. Ο Άρειος Πάγος επιμένει στην αντίθετη άποψη. Με την υπ' αριθμ. 1992/2017 απόφαση (Ζ' Ποινικό Τμήμα), αναίρεσε την υπ' αριθμ. 139/2017 απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Κακουρηγημάτων Κρήτης, δεχόμενος ότι:

“ Το πλάσμα του φορολογικού δικαίου δεν αρκεί για τη στοιχειοθέτηση της ποινικής ευθύνης ”

«Του νόμου μη διακρίνοντας, το αδίκημα της μη απόδοσης ΦΠΑ τελείται και όταν ο προσδιορισμός του αποκρουβέντος εισοδήματος, επί του οποίου οφείλεται ΦΠΑ, γίνεται εξωλογιστικά, αφού και ο εξωλογιστικός προσδιορισμός αποτελεί νόμιμο τρόπο υπολογισμού των εισοδημάτων ... ο εξωλογιστικός προσδιορισμός των εισοδη-

μάτων και η βάση αυτού επιβολή ΦΠΑ δεν αποτελεί κύρωση, αλλά σύννομο τρόπο προσδιορισμού αυτών, υπαγόμενο στο πραγματικό του Ν. 2523/1997, λαμβανομένου υπ' όψιν ότι το στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης του ελεγχόμενου αδικήματος είναι το πραγματικό

⁶ Έτσι και ΑΠ 1165/2016, 718/2015 και 295/2007.

γεγονός της μη απόδοσης ή ανακριβούς απόδοσης του σχετικού φόρου και, επομένως, ο τρόπος προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης (λογιστικά ή εξωλογιστικά) δεν αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για το αξιόποιο της συμπεριφοράς»⁶.

12. Όμως, το πλάσμα του φορολογικού δικαίου δεν αρκεί για τη στοιχειοθέτηση της ποινικής ευθύνης.

13. Συμπέρασμα: Η ελληνική έννομη τάξη δεν στερείται κανόνων για τη διάγνωση της φοροδιαφυγής. Μοναδική (δίκαιη) λύση αποτελεί η επαναφορά στον θεμελιώδη κανόνα του ποινικού δικαίου: ουδείς τιμωρείται εάν δεν αποδειχθεί η τέλεση της πράξης και η πρόθεσή του να την τελήσει. Αυτός ο κανόνας εφαρμόστηκε από άλλον Εισαγγελέα στο παράδειγμα του καταδικασθέντος σε 5ετή κάθειρξη για έτερη σε βάρος του κατηγορία (φοροδιαφυγή στο εισόδημα) στο πλαίσιο εξωλογιστικού προσδιορισμού, όπου κρίθηκε ότι το αδίκημα δεν μπορεί να προκύψει αντικειμενικά και ότι ουδεμία υπαιτιότητα βαρύνει τον κατηγορούμενο⁷.

⁷ 18. την από 07.04.2016 παραγγελία του κ. Εισαγγελέως Εφετών Α. Καραφλού, Ποινικά Χρονικά ΞΗ/2018, σελ. 651.

Η πρόσφατη νομολογία των Γερμανικών Δικαστηρίων επί Ευρωπαϊκών Ενταλμάτων Σύλληψης εκδοθέντων από τις Ελληνικές Αρχές - Κριτικές παρατηρήσεις.

Ανδρέας Γεωργόπουλος

Δικηγόρος Πατρών, LL.M. Πανεπιστημίου Μονάχου, υπ. Δ.Ν.

Η σχέση μεταξύ της αμοιβαίας αναγνώρισης, της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε υποθέσεις εκτέλεσης Ευρωπαϊκών Ενταλμάτων Σύλληψης (εφεξής ΕΕΣ) έχει απασχολήσει σε πλήθος περιπτώσεων τα Ευρωπαϊκά Δικαστήρια.

Το ΔΕΕ σε παλαιότερες αποφάσεις του παγίως εστίαζε στη θεμελιώδη σπουδαιότητα της αποτελεσματικής λειτουργίας της αμοιβαίας εμπιστοσύνης ως πυρήνα ενός αποτελεσματικού συστήματος δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις. Ερμηνεύει, δε, στενά του λόγους άρνησης εκτέλεσης από τα εθνικά δικαστήρια του ΕΕΣ, μη προσμετρώντας σε αυτούς, αυτοτελώς, εκείνον της παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου (ενδεικτικά C-396/11 Radu, 29.1.2013, C-399/11, Melloni, 26.2.2013).

Ρήγμα στην παραπάνω νομολογιακή προσέγγιση αποτέλεσε η απόφαση της 5.04.2016 της Ολομέλειας του ΔΕΕ (C-404/15 και C-659/15 PPU, Pál Aranyosi και Robert Căldăraru v. Generalstaatsanwaltschaft Bremen). Το Δικαστήριο διατύπωσε την άποψη ότι σε «εξαιρετικές περιπτώσεις», μπορούν να τεθούν περιορισμοί στις αρχές της αμοιβαίας αναγνώρισης και αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Τέτοια «εξαιρετική περίπτωση» συνιστά η ύπαρξη σοβαρού κινδύνου να υποστεί ο εκζητούμενος, σε περίπτωση εκτέλεσης του ΕΕΣ, απάνθρωπη ή εξευτελιστική

μεταχείριση κατά την κράτησή του στο κράτος έκδοσης του ΕΕΣ, κατά παράβαση των άρθρων 3 της ΕΣΔΑ και 4 του ΕΧΘΔ. Επιπρόσθετα το ΔΕΕ τόνισε τον απόλυτο χαρακτήρα της απαγόρευσης των βασανιστηρίων στο Δίκαιο της ΕΕ και συμπέρανε ότι η εκτέλεση ενός ΕΕΣ ουδέποτε επιτρέπεται να οδηγήσει σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση του εκζητούμενου προσώπου.

“ οι παραβιάζουσες το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ συνθήκες κράτησης στις ελληνικές φυλακές (...) κινδυνεύουν να καταστούν διαρκής λόγος άρνησης εκτέλεσης ΕΕΣ από τα εθνικά δικαστήρια των Κρατών-Μελών της ΕΕ ”

Ακολούθως, κατά τρόπο αναλυτικό, προσδιόρισε τον τρόπο με τον οποίο το κράτος εκτέλεσης του ΕΕΣ, στηριζόμενο σε αντικειμενικές, αξιόπιστες, συγκεκριμένες και κατάλληλα επικαιροποιημένες πληροφορίες, θα πρέπει να διαγιγνώσκει αποδεικτικά ή να αποκλείει την ύπαρξη τέτοιου κινδύνου (βλ. όλως ενδεικτικά Β. Μιτσιλέγκας, Ο έλεγχος περί της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές υποθέσεις στην ΕΕ: Ο ρόλος των Θεμε-

λιωδών Δικαιωμάτων σε Χρίστος Μυλωνόπουλος, Διεθνές Ποινικό Δίκαιο και Σύγχρονη πραγματικότητα, Προκλήσεις και προοπτικές, σ. 132, 2017, Klaus Michael Böhm, Aktuelle

Entwicklungen im Auslieferungsrecht, NStZ 2018, σ. 197 επ, Anne Pieter van der Mei, The European Arrest Warrant system: Recent developments in the case law of the Court of Justice προσπελάσιμο από <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1023263X17745804>).

Άμεση ήταν η νομολογιακή υιοθέτηση των παραδοχών της παραπάνω απόφασης από τα γερμανικά δικαστήρια σε περιπτώσεις που εκλήθησαν να αποφανθούν επί ΕΕΣ εκδοθέντων από τις ελληνικές αρχές.

Έτσι λοιπόν το Εφετείο της Στουτγκάρδης (OLG Stuttgart Απόφαση 08.06.2016 - 1 Ausl. 321/15, BeckRs 2016, 11835), ανέβαλε την εκτέλεση Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης κατά Έλληνα υπηκόου, διότι διέγνωση ότι ο εκζητούμενος διέτρεχε σοβαρό κίνδυνο να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση κατά τον εγκλεισμό του στις ελληνικές φυλακές, κατά παράβαση του άρθρου 73 του Γερμανικού Νόμου για την Διεθνή Δικαστική Συνδρομή (IRG) σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ και το άρθρο 4 του ΕΧΘΔ.

Το Δικαστήριο για το σχηματισμό της κρίσης του έλαβε υπ' όψιν του Έκθεση του Γερμανικού Υπουργείου Εξωτερικών αλλά και Έκθεση της Επιτροπής για την Πρόληψη Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης (CPT), για τις συνθήκες κράτησης στις ελληνικές φυλακές (υπερπληθυσμός, κακή υγιεινή, ελλιπής θέρμανση, μη ασφάλεια κρατουμένων κλπ).

Επίσης, το Εφετείο του Χαμ (OLG Hamm Απόφαση της 30.11.2017 - 2 Ausl. 81/17, BeckRS 2017, 136404), λαμβάνοντας υπ' όψιν τα δημοσιεύματα στον τύπο σχετικά με τις συνθήκες κράτησης στις ανδρικές Φυλακές Κορυδαλλού που συνοδεύονταν από φωτογραφίες που αποτύπωναν άθλιες συνθήκες κράτησης, Έκθεση του Γερμανικού Υπουργείου Εξωτερικών αλλά και Έκθεση της Επιτροπής για την Πρόληψη Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης (CPT), αποφάσισε ότι ο εκζητούμενος διέτρεχε σοβαρό κίνδυνο να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση κατά τον εγκλεισμό του στις ελληνικές Φυλακές και δεν εκτέλεσε προσωρινώς το ΕΕΣ. Οι ελληνικές, δε, αρχές δεν ήσαν σε θέση να διασφαλίσουν κατά τρόπο πειστικό ότι ο εκζητούμενος καθ' όλη τη διάρκεια της κράτησής του θα βρισκόταν σε σωφρονιστικό κατάστημα στο οποίο θα επικρατούσαν συνθήκες συμβατές με την ΕΣΔΑ.

Επιπλέον, το Εφετείο του Μονάχου (OLG München Απόφαση της 9.1.2018, 1 AR 319/17, BeckRS 2018, 263), επιλαμβανόμενο ΕΕΣ εκδοθέντος από την Εισαγγελία Εφετών Πάτρας, ζήτησε από τις ελληνικές αρχές πληροφορίες για τις συνθήκες κράτησης στα σωφρονιστικά καταστήματα στα οποία θα κρατηθεί ο εκζητούμενος, κι εν συνεχεία διαβεβαιώσεις ότι σε όλες τις ελληνικές φυλακές μπορεί να χορηγηθεί η ειδική φαρμακευτική αγωγή που λαμβάνει ο εκζητούμενος καθώς και να προσφερθεί η απαιτούμενη ιατρική περίθαλψη.

Στηριζόμενο κατά κύριο λόγο σε επικαιροποιημένη αναφορά του Γερμανικού Υπουργείου Εξωτερικών για τις συνθήκες κράτησης στις ελληνικές φυλακές απεφάνθη ότι η γενική διαβεβαίωση των ελληνικών αρχών ότι οπουδήποτε κι αν κρατηθεί ο εκζητούμενος δεν θα παραβιασθούν τα ατομικά του δικαιώματα, είναι μη χρήσιμη, επειδή δεν αναφέρεται σε συγκεκριμένα καταστήματα κράτησης, και για το λόγο αυτό δεν ελαχιστοποιεί τον κίνδυνο να υποστεί ο εκζητούμενος απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση στις ελληνικές φυλακές.

Λόγω, όμως, διαπίστωσης σημαντικής βελτίωσης των συνθηκών κράτησης στις Ελληνικές Φυλακές δεν απέρριψε την

εκτέλεση του ΕΕΣ οριστικά αλλά προσωρινά.

“Οι αποφάσεις αυτές, ορθά ερμηνευόμενες, μπορούν να αξιολογηθούν ως ένα σημαντικό βήμα μετατόπισης του κέντρου βάρους της διαδικασίας”

Οι παραπάνω αποφάσεις καθιστούν σαφές ότι οι παραβιάζουσες το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ συνθήκες κράτησης στις ελληνικές φυλακές, δεν συνιστούν πια μόνον αιτία διασυρμού και πολλαπλών συνεχιζόμενων καταδικών της Ελλάδας από το ΕΔΔΑ. Πλέον κινδυνεύουν να καταστούν διαρκής λόγος άρνη-

σης εκτέλεσης ΕΕΣ από τα εθνικά δικαστήρια των Κρατών-Μελών της ΕΕ κι αιτία αδυναμίας δίωξης και τιμώρησης σημαντικού αριθμού εγκλημάτων από τις ελληνικές αρχές.

Σε επίπεδο αξιολόγησης της λειτουργίας του θεσμού του ΕΕΣ, με όρους Ευρωπαϊκού Ποινικού Δικαίου, οι παραπάνω αποφάσεις καταδεικνύουν ότι βρισκόμαστε μπροστά σε μία σημαντική προσπάθεια απεγκλωβισμού των εθνικών δικαστηρίων από την αρχή της τεκμαιρόμενης αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των ευρωπαϊκών εννόμων τάξεων, όταν αυτές καλούνται να κρίνουν ζητήματα παραβίασης θεμελιωδών δικαιωμάτων. Τα γερμανικά δικαστήρια εν προκειμένω διεξήγαγαν σχολαστική έρευνα της κατάστασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων του κράτους που ζητούσε την έκδοση. Έκριναν δε ως μη χρήσιμες τις γενικόλογες διασφαλίσεις των ελληνικών αρχών για σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου μη διολισθαίνοντας στην αντιμετώπιση του ζητήματος με παραδοσιακές λογικές δημοσίου διεθνούς δικαίου σε περιπτώσεις έκδοσης.

Οι αποφάσεις αυτές, ορθά ερμηνευόμενες, μπορούν να αξιολογηθούν ως ένα σημαντικό βήμα μετατόπισης του κέντρου βάρους της διαδικασίας από την αποτελεσματική και γρήγορη συνεργασία μεταξύ των Κρατών-Μελών της ΕΕ στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου, επί τη βάση όχι τεκμηρίων αλλά πραγματικών δεδομένων. Από την τεκμαιρόμενη δηλ. εμπιστοσύνη οδηγούμαστε στην αναζήτηση της «κερδισμένης εμπιστοσύνης» μεταξύ των κρατών-μελών σε υποθέσεις εκτέλεσης ΕΕΣ (βλ. Μιτσιλέγκας, οπ.π, σ. 157 επ).

8ο Συνέδριο της ΕΝΩΣΗΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΙΝΙΚΟΛΟΓΩΝ

Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

- Τάσεις και προκλήσεις -

15-16 Μαρτίου 2019 • Μουσείο Μπενάκη - Πειραιώς 138, Αθήνα

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 2019

18:00 - 20:00 Απογευματινή συνεδρίαση

Προεδρεύων: Βασίλειος Πέππας, Πρόεδρος Αρείου Πάγου

A. ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

- Χριστόφορος Αργυρόπουλος, Δικηγόρος, π. Πρόεδρος ΕΕΠ
Homo europaes λυόμενος: το ενωσιακό κεκτημένο για τις δικαιοκρατικές εγγυήσεις της ποινικής δίκης
- Luigi Foffani, Καθηγητής Πανεπιστημίου Modena
Τα θεμελιώδη δικαιώματα στην ενωσιακή ποινική διαδικασία
- Βαλσάμης Μπιλιέγκας, Καθηγητής Πανεπίμου Λονδίνου Queen Mary
Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων
- Μαρία Καϊάφα-Γκμπάντι, Καθηγήτρια ΑΠΘ
Νομολογία του ΔΕΕ σε ποινικές υποθέσεις: το σύγχρονο ενωσιακό τοπίο και οι προκλήσεις του μέσα από το παράδειγμα επιλεγμένης νομολογίας για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και την αρχή ne bis in idem

20:00 - 21:30 Δεξίωση

ΣΑΒΒΑΤΟ 16 ΜΑΡΤΙΟΥ 2019

9:30 - 10:45 Πρωινή συνεδρίαση - Μέρος 1ο

Προεδρεύων: Αριστοτέλης Χαραλαμπίδης, Καθηγητής ΔΠΘ

B. ΟΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΥΠΟΠΤΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- Δομνίκος Αρβανίτης, Δικηγόρος, υπ. Δρ. Παντείου Πανεπιστημίου
Τα δικαιώματα πρόσβασης σε συνήγορο και νομικής βοήθειας στην ΕΕ
- Ηλίας Αναγνωστόπουλος, Πρόεδρος ΕΕΠ, Καθηγητής ΕΚΠΑ
Το δικαίωμα διερμηνείας και μετάφρασης - Το δικαίωμα ενημέρωσης
- Όλγα Τσόλκα, Επ. Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου, Μέλος ΔΣ ΕΕΠ
Το τεκμήριο αθωότητας και η συμμετοχή του κατηγορουμένου στην ποινική διαδικασία

10:45 - 11:15 Διάλειμμα

11:15 - 12:30 Πρωινή συνεδρίαση - Μέρος 2ο

Προεδρεύων: Ιωάννης Γιαννίδης, Ομ. Καθηγητής ΕΚΠΑ, Πρόεδρος Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου

Γ. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΝΤΑΛΜΑ ΣΥΛΛΗΨΕΩΣ

- Αριστομένης Τζαννετής, Γεν. Γραμματέας ΕΕΠ, Επ. Καθηγητής ΕΚΠΑ
Η Εθνική (Συνταγματική) ταυτότητα και η παραβίαση των

θεμελιωδών δικαιωμάτων ως λόγοι μη εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Ο διάλογος μεταξύ ΔΕΕ και ανώτατων Εθνικών Δικαστηρίων για τη σχέση μεταξύ ενωσιακού δικαίου και Εθνικών Συνταγμάτων

- Γεώργιος Πυρομάλλης, Δικηγόρος
Η αρχή της αναλογικότητας στις διαδικασίες του ΕΕΣ
- Παρασκευάς Αδάμης, Εθνικό Μέλος της Ελλάδας στη Eurojust
Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης - Ο ρόλος της Eurojust και της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και η νομολογία του ΔΕΕ

12:30 - 13:30 Συζήτηση

17:00 - 18:15 Απογευματινή συνεδρίαση - Μέρος 1ο

Προεδρεύων: Πολυχρόνης Τσιριδής, Δικηγόρος, ΔΝ

Δ. NE BIS IN IDEM

- Άγγελος Κωνσταντινίδης, Καθηγητής ΔΠΘ
Δυαδικές κυρώσεις και ne bis in idem
- Χρήστος Νάντος, Αντεισαγγελέας Πρωτοδικών, ΔΝ
Εισαγγελικό δεδικασμένο στην Ευρωπαϊκή Ένωση
- Δημήτριος Βούλγαρης, Δικηγόρος, ΔΝ
Idem: Η ταυτότητα της πράξης

18:15 - 18:45 Συζήτηση

18:45 - 20:00 Απογευματινή συνεδρίαση - Μέρος 2ο

Προεδρεύων: Παναγιώτης Μπρακουμάτσος, Αντεισαγγελέας ΑΠ

Ε. Η ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΕ (Στρογγυλή τράπεζα)

- Δημήτριος Ζημιανίτης, Αντεισαγγελέας Εφετών Αθηνών, Τμήμα Εκδόσεων & Δικαστικών Συνδρομών
Το τρέχον πλαίσιο δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις στην ΕΕ. Δυναμική και τάσεις
- Ερωφίλη Σταθοπούλου, Πρωτοδίκης, Ειδική Ανακρίτρια Δικαστικών Συνδρομών
Η δικαστική συνεργασία στην πράξη
- Οββαδίας Ναμίας, Δικηγόρος, ΔΝ, Ειδ. Γραμματέας ΕΕΠ
Η αρχή της ειδικότητας στο δίκαιο ανταλλαγής αποδείξεων μέσω δικαστικής συνδρομής
- Δημήτριος Γιαννουλόπουλος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Λονδίνου Goldsmith
«Ελεύθερη» κυκλοφορία των αποδείξεων και αποδεικτικές απαγορεύσεις

Πέρασ εργασιών

Χορηγός

 ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Προεγγραφές: Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων (τα στοιχεία αναφέρονται παρακάτω)

NOVA CRIMINALIA

Περιοδική Έκδοση της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων

Συντακτική Επιτροπή: Ι. Αναστασοπούλου, Ν. Βιτώρος, Π. Κουρελέας, Π. Πανταζής, Β. Πετρόπουλος

Καλλιτεχνική επιμέλεια, σελιδοποίηση:

Ίνα Μελέγκογλου - altsys.gr

© Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων

Εμμανουήλ Μπενάκη 24, 106 78 Αθήνα

T.: 210 3820125, 6944 506619

F.: 210 3820112

E-mail: hcba@otenet.gr

http://www.hcba.gr

